

Una dotzena d'escoles públiques de Barcelona naturalitzen els patis i els fan més coeducatius i comunitaris amb projectes cocreats amb les comunitats educatives

- El Consorci d'Educació de Barcelona amb l'impuls i el finançament (2,5 M€) de l'Ajuntament de Barcelona, i amb els serveis municipals de les àrees d'educació, ecologia urbana i esports, desenvolupa el programa *Transformem els patis en més naturalitzats, coeducatius i comunitaris* ampliant verd, ombra, diversificant el joc i obrint-los a usos diversos com equipaments de barri i refugis climàtics
- Ja s'han transformat 23 patis escolars, sumant-se a les obres d'enguany els 11 refugis climàtics fets l'estiu passat, i està previst que el curs vinent en siguin 15 més. En els actuals 23 patis s'han plantat un total de 150 arbres (els mateixos que hi ha en quatre illes de l'Eixample)
- Els projectes són el resultat d'un procés de cocreació fet durant el curs 2020-21 amb la participació de les comunitats educatives i les entitats que utilitzen els patis: alumnat, professorat, AFA/famílies, monitoratge del temps de migdia i associacions esportives i de lleure
- Totes les millores garanteixen la pista poliesportiva per tal que tant l'educació física en horari lectiu com les activitats físiques i esportives en horari extraescolar es continuïn realitzant per afavorir la pràctica esportiva en edat escolar

Barcelona, 25 d'agost de 2021

Aprofitant les vacances d'estiu, aquestes setmanes el Consorci d'Educació amb l'impuls de l'Ajuntament de Barcelona, i amb el treball transversal de diverses àrees municipals d'educació, ecologia urbana i esports, està desenvolupant les obres dels projectes cocreats de transformació en 12 patis d'escoles públiques de la ciutat. En concret, es fan obres als següents centres d'infantil i primària:

1. Escola Pau Casals (Gràcia)
2. Escola l'Estel (Sant Andreu)

3. Escola Milà i Fontanals (Ciutat Vella)
4. Escola de les Aigües (Horta-Guinardó)
5. Escola Palma de Mallorca (Nou Barris)
6. Escola Auró (Eixample)
7. Escola Bogatell (Sant Martí)
8. Escola Ramon Llull (Eixample)
9. Escola Francesc Macià (Sants-Montjuïc)
10. Escola Parc de la Ciutadella (Ciutat Vella)
11. Escola Duran i Bas (Les Corts)
12. Escola Tàber (Sarrià-Sant Gervasi)

Aquestes obres formen part del *Transformem els patis*, un programa estable i sistemàtic de transformació dels patis per naturalitzar-los i seguir fent créixer la xarxa de refugis climàtics de la ciutat, impulsat i finançat per l'Ajuntament. Els objectius són introduir elements que permetin aprofundir en la coeducació, ampliar els espais pedagògics dels centres, i facilitar usos veïnals i comunitaris en horaris extraescolars i de vacances com a equipaments de barri i com a refugis climàtics.

Les obres del 2021 tenen un pressupost de més de 2,5 milions d'euros que formen part de la inversió educativa que l'Ajuntament fa a través del Consorci d'Educació per a les reformes, arranjaments i millores (RAM) en els equipaments escolars d'infantil i primària de la ciutat. Les millores es concreten en 4 actuacions:

- Incorporar elements de joc per diversificar al màxim les possibilitats i ambients pel joc lliure, compartit, versàtil, incloent materials naturals, fonts i jocs d'aigua.
- Plantar arbres i vegetació en un número significatiu per naturalitzar i incrementar el volum de verd i les possibilitats de contacte amb la natura o elements naturals.
- Generar ombra ja sigui vegetal o amb estructures per millorar el confort tèrmic i crear ambients diversos.
- Ampliar els espais de paviment tou per guanyar terra permeable com a jardí, sempre assegurant la convivència amb usos per a l'educació física i l'esport.

El programa es desenvoluparà de manera progressiva per anar abordant les reformes d'un mínim d'una dotzena de patis d'escoles cada estiu, amb la intenció que totes les escoles d'infantil i primària públiques de la ciutat tinguin patis adequats que facin possible aprofitar al màxim el potencial educatiu de l'espai exterior dels centres i alhora crear entorns d'aprenentatge més naturalitzats i saludables per lluitar contra l'emergència climàtica des de cada escola, també des de la transformació dels patis.

Un pla de patis pensat per transformar els espais, les dinàmiques i els usos

Es tracta d'un canvi no només físic sinó també conceptual d'aquest espai per a la convivència i les relacions més igualitàries. Els patis escolars són espais d'esbarjo i de joc i tenen una gran importància i potencial com a espais educatius i d'aprenentatge. Alhora també són extensions de l'espai públic de la ciutat, i per tant, són entorns clau per avançar en la ciutat jugable. A més, estan a l'aire lliure, i per tant, es volen millorar com espais de benestar, de trobada i de confort tèrmic.

Més enllà de la transformació física, el programa compta amb espais de debat i formació

oberts a totes les escoles, amb intercanvi d'experiències, i amb orientacions pedagògiques per impulsar que s'aprofiti el millor potencial educatiu i lúdic dels patis. Tot això es desenvolupa en el marc del Consell Educatiu de ciutat (CEMB) i amb la col·laboració de l'Associació de Mestres Rosa Sensat.

Una de les intencions del programa és donar més rellevància a la vida als patis partint de la idea que el pati és escola i que, per tant, ha de formar part del projecte pedagògic i la comunitat educativa ha de ser la protagonista de la reflexió i millores sobre els espais, les experiències i usos dels patis. En aquest sentit, els treballs partiran de la proposta de criteris per a un bon pati - [infografia disponible](#) - sota la premissa que els patis són espais molt valuosos de joc i aprenentatges que es concreten en 6 criteris:

1. Haurà d'integrar-se en el projecte educatiu de centre per afavorir relacions igualitàries amb la diversitat de gèneres, orígens culturals, capacitats i edats, una gestió positiva dels conflictes, i la coresponsabilitat dels infants en tenir-ne cura.
2. Haurà d'oferir diversitat d'activitats lúdiques, creatives i amb reptes pel joc lliure i compartit.
3. Haurà de garantir el contacte amb la natura, el verd, la terra, la sorra i l'aigua i amb el màxim d'elements naturals per enjardinar bona part de l'espai.
4. Haurà de ser confortable, funcional i amb accessibilitat cap a l'espai interior de l'escola i amb l'entorn.
5. Haurà de tenir una distribució dels espais equitativa i amb ambients diversos i de qualitat.
6. Haurà d'afavorir usos lúdics diversos per a fer comunitat dins i fora el temps escolar com a equipament obert en barris educadors.

ALGUNS EXEMPLES DELS PATIS ABANS DE LES OBRES

Escola de les Aigües

Escola Durant i Bas

Escola Francesc Macià

Escola Palma de Mallorca

Escola Parc de la Ciutadella

Escola Pau Casals

Patis cocreats i amb participació de les comunitats educatives i entitats

Les obres de transformació que s'estan fent aquests dies donaran lloc a nous dissenys treballats pels equips tècnics de la direcció d'equipaments del Consorci d'Educació. Han comptat amb un procés de cocreació a partir de grups motors generats a cada centre amb la participació de les respectives comunitats educatives, és a dir, l'alumnat, el professorat, les AFA i famílies, així com també les entitats esportives i de lleure, i representants dels equips de monitoratge del migdia.

El propòsit és consensuar els projectes executius en cada centre aplicant els criteris de ciutat treballats i equilibrant les tres mirades (1) pedagògica-coeducativa, entorn d'aprenentatges i convivència en línia amb el projecte educatiu de centre; (2) de sostenibilitat i naturalització per mitigar els impactes del canvi climàtic; i (3) de l'activitat física i esportiva per promoure el joc actiu i la pràctica esportiva en edat escolar.

En aquest sentit, tots els projectes que s'estan desenvolupant garanteixen la pista poliesportiva imprescindible per l'educació física escolar i per a usos d'activitats físiques i esportives extraescolars. Ha estat una premissa dels projectes i un acord del grup motor assegurar que totes les activitats físiques i esportives es continuaran fent en el mateix centre, o bé es podran fer en un altre equipament alternatiu al mateix barri.

Més enllà dels grups motors de cada centre, també es compta amb una Taula de seguiment de ciutat del *Transformem els patis* amb pluralitat d'actors tant de l'administració local com del teixit social, i persones expertes amb perspectives diverses des dels àmbits educatiu, feminismes, ecologisme i esportiu amb interessos, vincles i experiència en la millora dels patis escolars.

Un pla que desplega estratègies de ciutat: emergència climàtica i ciutat jugable

El pla de patis desplega dues de les grans estratègies de canvi que la ciutat de Barcelona ja té en marxa i que també passen per les escoles. Per una banda, avançar cap a una ciutat jugable arreu i, en aquest sentit, la transformació dels patis és un projecte tractor previst al Pla del joc a l'espai públic amb horitzó 2030 per aconseguir més i millors oportunitats de joc lluitant contra el sedentarisme, l'obesitat infantil i el pantallisme. Per altra banda, també forma part de la transició i naturalització imprescindible per avançar cap a la ciutat més saludable, sostenible i resilient que lluita contra l'emergència climàtica. En aquest sentit, desenvolupa compromisos de la Declaració d'emergència climàtica, connecta amb el Pla Clima per adaptar la ciutat al canvi climàtic també des de les escoles; i també amb el Pla del verd i de la biodiversitat que vol incrementar els metres quadrats de verd per habitant a la ciutat.

Així doncs, d'aquests 12 projectes d'obres que s'estan desenvolupant aquest estiu en patis d'escoles, n'hi ha 9 que passaran a formar part de la xarxa de refugis climàtics de la ciutat de cara a l'estiu del 2022: Escola Parc de la Ciutadella, Escola Auró, Escola Ramon Llull, Escola Francesc Macià, Escola Tàber, Escola de les Aigües, Escola Palma de Mallorca, Escola l'Estel, i Escola Bogatell.

Aquests 9 se sumen als 11 ja existents, de manera que actualment són 20 els refugis climàtics, a partir del finançament rebut per l'Ajuntament de Barcelona del projecte Urban Innovation Action (UIA) per als 11 primers patis, i en aliança amb l'Ajuntament de París, un pro-

grama de la Comissió Europea per adaptar les escoles al canvi climàtic, com a repte del desenvolupament urbà sostenible.

A més, amb l'experiència de la pandèmia per la Covid-19, s'afegeix un nou motiu d'urgència per accelerar la transformació dels patis: és evident la rellevància i el paper fonamental de l'escola i de l'educació a l'aire lliure, a més de les ja conegudes necessitats de comptar amb entorns més adequats a l'exterior per a les oportunitats de joc i aprenentatge.

Escoles seleccionades pel Transformem els patis

Les escoles públiques que participen del programa *Transformem els patis* aquest curs es van seleccionar entre aquelles que s'havien presentat el curs 2019-2020 a la convocatòria com a candidates al projecte europeu de refugis climàtics i/o que tenien actuacions de millora del pati pendents i ja compromeses en els procediments sistèmics d'actuacions necessàries per part del Consorci d'Educació. A partir d'aquest primer cribratge es va considerar un criteri principal de prioritització en clau d'equitat que la millora fos una via més per acompanyar i impulsar la transformació educativa dels centres que més ho necessiten. També es van afegir dos criteris de valoració: la participació del centre a la xarxa d'escoles + sostenibles, i una certa distribució territorial.

De cara al proper curs, la selecció de les escoles es farà prèvia sol·licitud a través de la Convocatòria Unificada de Programes educatius que el Consorci d'Educació obre cada mes de maig de cara a la participació al següent curs escolar de tots els centres educatius de la ciutat que ho desitgin. Aquest mecanisme és important, entre d'altres, per assegurar el compromís i la implicació del claustre i la resta de la comunitat educativa en el procés de repensar, transformar i incorporar el pati com a part important del projecte educatiu de centre.

Aquest any, un total de 62 centres educatius públics han sol·licitat projectes de millora dels seus patis a través dels pressupostos participatius (19 escoles) i a través de la Convocatòria unificada de programes educatius mitjançant la qual el Consorci d'Educació sistematitza l'oferta per als centres (43 escoles). D'aquestes sol·licituds, per ara són 15 les que entraran en el programa el curs vinent i les obres es faran l'estiu de 2022.

Els 12 projectes cocreats de transformació dels patis escolars

Les transformacions concretes que aquest estiu s'estan desenvolupant en cadascun dels 12 patis escolars són les següents:

1. Escola Pau Casals (Gràcia)

La intervenció principal és la reubicació de la pista poliesportiva. S'instal·len una sèrie de pèrgoles amb jardineres i bancs que incorporaran noves zones d'ombra. Apareixen espais de graderies, mitjançant bancs correguts amb jardineres i tarima. En el segon pati de la planta coberta, que és més petit, es col·loquen noves jardineres, mobiliari i jocs sota nous tendals replegables que protegeixen de la incidència solar. Es crea una nova zona de teatre mitjançant bancs correguts amb tarima de fusta.

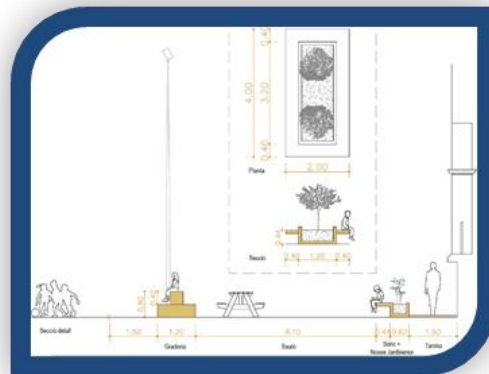
2. Escola l'Estel (Sant Andreu)

Les principals actuacions consisteixen en redimensionar la zona de pista amb noves pintures i noves cistelles-porteries; construir una pèrgola al fons del pati en contacte amb la mitgera amb tarima, grades i jardinera; configurar espais d'estada amb combinació de jardineres, grades, marquesines i bancs. En concret es planten 6 arbres; es generen 16 m² de nova superfície verda dedicada a hort; es generen 35 m² de nova superfície verda amb plantació mediterrània i arbustiva; es generen 165 m² de zones d'ombra amb pèrgoles i tendals, i es col·loquen dos nous punts d'aigua. Al tractar-se d'un pati ubicat en una planta coberta totes les actuacions són superposades i totes les plantacions es fan en jardineres.

3. Escola Milà i Fontanals (Ciutat Vella)

Al gran pati principal de l'escola es creen noves zones de sauló que se separen del paviment dur i la nova pista de bàsquet mitjançant una graderia de fusta. Es col·loquen estratègicament noves jardineres amb vegetació arbustiva. En el pati superior, s'elimina el muret existent i es reubica la pista poliesportiva per donar peu a noves pèrgoles amb bancs i jardineres, i tendals, generant així noves zones cobertes i/o d'ombra.

4. Escola de les Aigües (Horta-Guinardó)

Aquesta escola es troba en un ambient molt urbà amb un pati molt dur, amb molt formigó i poca natura. L'actuació principal consisteix en l'enderroc de la part central del pati creant zones naturals amb base de sauló i sorra. Es crea un sorral amb diferents usos. Es planten 15 arbres, es reubica l'hort de l'escola, s'instal·len jocs d'equilibri, una àgora, i dues fonts d'aigua que serviran tant per beure com per jugar. Es tracta d'una transformació que garanteix la diversitat d'activitats també extraescolars del centre i del barri.

5. Escola Palma de Mallorca (Nou Barris)

Les principals actuacions previstes consisteixen en la pintura de la pista de bàsquet per crear zones diferenciades; la ubicació d'un gran joc compost per estructures per fer diver-

ses activitats sobre un paviment de cautxú sobreposat a la pista; la instal·lació d'una pèrgola en el centre del pati amb tarima i grades, i la instal·lació d'una tarima amb un joc d'aigua amb plataformes.

A més a més, a prop de l'entrada al pati es repica la solera existent en tres zones, amb formes ovals per plantar arbres i col·locar bancs circulars. Es faran amb diferents textures i acabats com escorça, grava o sorra. La transformació inclou la plantació d'arbres; 20 m² de nova superfície verda dedicada a hort; 70 m² de nova superfície verda amb plantació mediterrània i arbustiva; 70 m² de zones d'ombra amb pèrgoles, la col·locació de 2 nous punts d'aigua, i es renova el sorral.

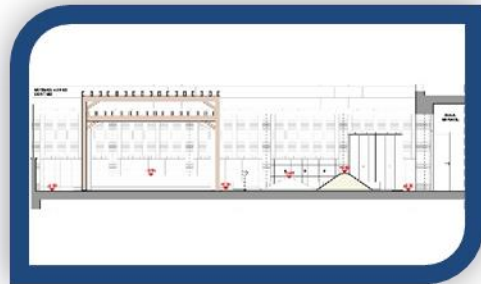
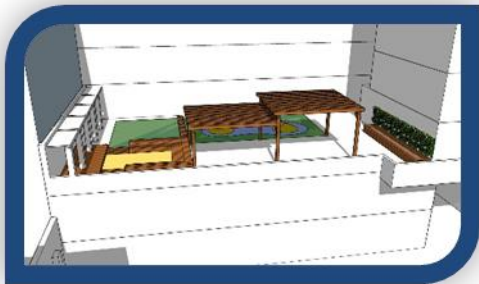
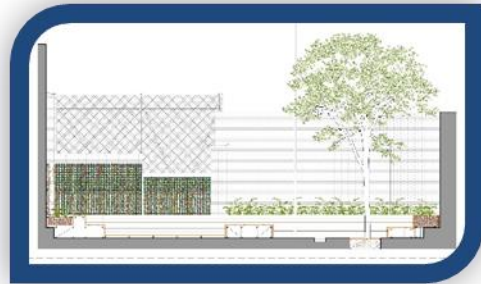
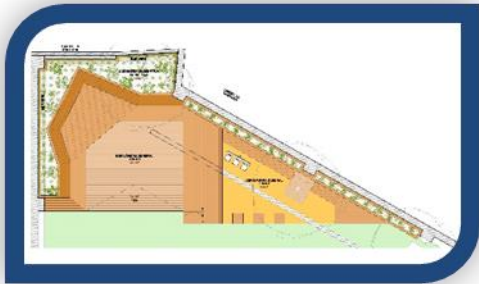
6. Escola Auró (Eixample)

Es transformen dos patis en espais diversificats i amb opcions de joc variades, i per tal de crear un entorn més naturalitzat, mitjançant l'aportació de verd i la incorporació de noves fonts d'aigua.

A la planta baixa, l'actuació se centra en la creació d'una àgora de fusta dotada de jardines, oferint així l'oportunitat de poder realitzar-hi activitats de reunió i aprenentatge en un espai més confortable i connectat amb la natura, amb el teló de fons d'un mur verd.

En el pati d'infantil, les estratègies principals consisteixen en generar espais d'ombra, amb la construcció d'una pèrgola de fusta a dues alçades, en reduir la superfície existent de paviment gris i dur, mitjançant la col·locació d'un extens paviment de cautxú de colors amb vo-

lums de diferents alçades, i per últim, en la creació d'una nova àgora de fusta amb funcions de lloc de reunió i teatre.

7. Escola Bogatell (Sant Martí)

Les principals actuacions consisteixen en pintar les pistes de bàsquet per crear zones diferenciades, i instal·lar un joc gran compost per estructures per a diverses activitats sobre un paviment de cautxú sobreposat a la pista. També s'instal·len dues pèrgoles, una de les quals al davant de l'edifici dels vestidors, i la segona davant de les aules d'infantil, per tal de crear una zona d'ombres com a aules exteriors. Es planten arbres per iniciar la configuració d'un espai "bosc" amb una zona dedicada a jardí mediterrani amb roques i plantació de plantes autòctones. Finalment s'instal·len dues tarimes amb grades, com a noves àgors, i dos nous punts d'aigua.

Així doncs, en el pati es planten 11 arbres; es generen 20 m² de nova superfície verda dedicada a hort; es generen 40 m² de nova superfície verda amb plantació mediterrània i arbustiva; es generen 230 m² de zones d'ombra amb pèrgoles i tendals, i s'instal·len 2 nous punts d'aigua.

8. Escola Ramon Llull (Eixample)

El projecte tracta el pati com a unitat d'intervenció, i busca una solució constructiva universal: pocs sistemes constructius, senzills i fàcils d'aplicar, però que tenen la versatilitat suficient per diversificar els usos responent a les necessitats ambientals, educatives i d'ús compartit. El projecte proposa deixar oberta la manera com els infants interpreten els espais donant-los recursos perquè es produeixi la diversitat d'usos. El projecte incorpora la naturalització al pati, més paviment natural, aigua i vegetació confrontada al formigó existent.

9. Escola Francesc Macià (Sants-Montjuïc)

L'actuació permet una redistribució dels espais més equilibrada, en un entorn més confortable i naturalitzat. Es redueix un 25% la superfície de formigó amb l'enderroc de la solera i la col·locació de nous paviments més naturals i tous com el sauló, la fusta i el cautxú. A partir de l'enderroc del gimnàs que comptarà amb un lloc alternatiu, en l'espai més valuós del pati on es guanyen 158 m² d'aire lliure, es crea un bosquet mitjançant la col·locació d'una gran pèrgola de fusta dotada d'enfiladisses, que aporten ombra al nou sorral infantil i a una sèrie de bancs i grades de fusta d'alçades variables i adaptades als diferents grups d'edat.

En la franja d'accés es recuperen 2 arbres, es crea una zona de sota l'arbre existent i una barrera acústica formada per jardineres amb enfiladisses que protegeixen el pati de la contaminació acústica provinent de la Plaça Espanya i la Gran Via.

10. Escola Parc de la Ciutadella (Ciutat Vella)

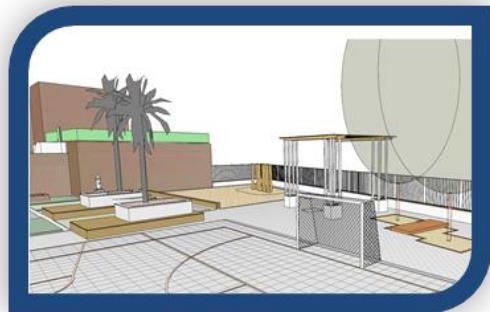
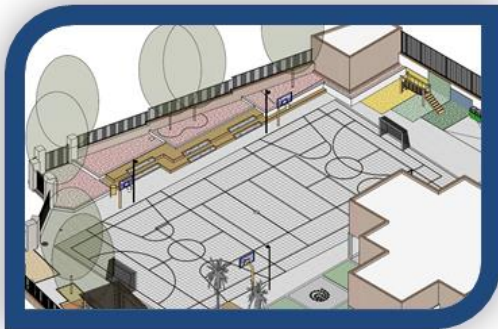
El pati té una coberta vegetal de qualitat, amb exemplars d'arbrat divers i de dimensions considerables. El projecte preveu naturalitzar el paviment excessivament dur per al correcte

desenvolupament de l'arbrat, especialment al voltant de la pista. Es renoven paviments i s'adeqüen per suprimir graons. Es reorganitzen les activitats del pati segons el seu caràcter: joc tranquil, joc d'equilibri, i pista esportiva. També es renoven els lavabos.

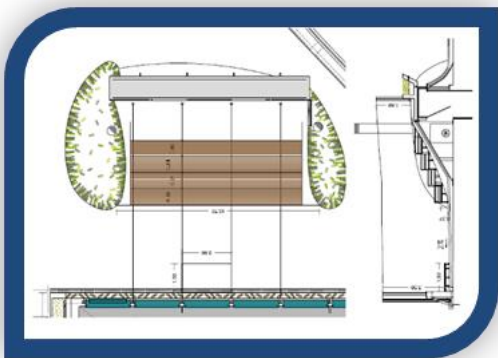
11. Escola Duran i Bas (Les Corts)

El pati disposava d'una pista central esportiva amb tot el perímetre de llambordes i poques jardineres amb arbres. Amb la transformació, es renova el paviment de la pista esportiva que actualment es troba en males condicions. Es col·loquen noves jardineres perimetrals amb grades per tal que els alumnes puguin seure a l'ombra dels arbres. Es creen nous espais de sorral i sauló en comptes de les llambordes, nous jocs d'equilibri, taules de pícnic, noves zones de plantació d'arbres i una pèrgola que donaran més ombra al pati. També s'instal·len jocs simbòlics, 2 fonts d'aigua i una font multifunció amb joc d'aigua per donar frescor als mesos d'estiu. Tota la intervenció té com a principal objectiu fer un pati molt més naturalitzat i amb diferents punts d'activitats per tothom.

12. Escola Tàber (Sarrià – Sant Gervasi)

L'espai exterior de l'Escola Tàber és un espai ampli. La transformació segueix dues premisses: aprofitar més el pati com a aula, i fer d'aquest un espai més versàtil, per fer jocs col·lectius i crear racons per poder estar tranquils. Aquests reptes es resumeixen en quatre grans actuacions: convertir el turonet en una zona de grades; convertir el mur de totxo d'infantil en un espai verd i versàtil amb bancs per seure i jardineres pel cultiu; transformar la pista petita en un espai de jocs nous amb una pèrgola i taules de pícnic, crear una zona d'aigües per gaudir amb el bon temps.

e

